

משקים שספק מטמאים לרבי יהודה [ז"ע"ב "אמר מר"-יח ע"א "משקה סרוח"]

משקים שנטמאו משרץ (והם ראשון לטומאה) וספק האם טימאו אחרים, לשיטת רבי יהודה, בין אוכל ובין כלים – נטמאים מספק. לאור השוואת דבריו במקום אחר מסיקה הגמרא שחזר בו רבי יהודה משיטתו, אך לא ניתן להוכיח במה חזר והוא הוא סובר בסוגייה כשיטת רבי מאיר או כרבי יוסי.

ברייתא
טז ע"א

ספק משקין ליטמא (משקה שספק נטמא) – טמא, לטמא אחרים (משקה שספק טימא אחרים) – טהור, דברי רבי מאיר, וכן היה רבי אלעזר אומר דברי רבי רבי יהודה אומר: לכל טמא (משקה מטמא מדאו'. לכן ספק טומאה מדאו' ברשות היחיד לחומרא, ומשקה שספק טימא אחרים - כל דבר טמא, בין כלי ובין אוכל).
רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: לאוכלין טמאין, לכלים טהורין.

ברייתא

כל הכלים שיש להן אחרים ותוך (שאפשר להשתמש בכלי בתוך שלו וגם מבחוץ), כגון: הפנים והקטנות והמשקין והמצופין (שק של עור), נטמא תוכו (של הכלי) – נטמא גבו, נטמא גבו – לא נטמא תוכו.
אמר רבי יהודה: במה דברים אומרים? שנטמאו מחמת משקין, אבל נטמאו מחמת שרץ (נטמא תוכו – נטמא גבו, נטמא גבו – נטמא תוכו (בטומאת דאו' כל הכלי נטמא, בין בתוכו ובין בגבו).

פרה
פ"ט ה"ה

פרה (של קורבן או חולין) ששתתה מי חטאת (ושחטו אותה כשמי החטאת עדיין במעייה) בשטה טמא (מהמי חטאת שנטמאים אדם וכלים), רבי יהודה אומר: בטלו במעייה (כיוון שאינם ראויים עוד למי חטאת אין שם "מי חטאת" עליהם לטמא אותה).

פרה ששתתה מי חטאת בשטה טמא. במה דברים אומרים? טומאה קלה (כטומאת משקים), אבל טומאה חמורה לא, שרבי יהודה אומר בטלו במעייה (ובטלו מתורת מי חטאת לטמא "טומאה חמורה").

מהברייתא הראשונה משמע שלרבי יהודה טומאת משקים מדאו' (לכן אף בספק טימאו המשקים – הכלי והאוכל נטמאים), ואם כך מדוע חילק רבי יהודה ברייתא השנייה בין נטמא הכלי ממשקה לבין נטמא משרץ? (הדין בשניהם צריך להיות שווה, הכלי נטמא מדאו', בין מגבו ובין מתוכו).

רב יהודה בשם שמואל: חזר בו רבי יהודה בברייתא הראשונה, ולדעתו משקים מטמאים מדרבנן.

רבינא: לא חזר בו רבי יהודה, בברייתא השנייה עסקינן במשקים שנטמאו מדרבנן בגלל ידיים טמאות (חכמים גזרו על ידיים שהן עסקניות להיות שני לטומאה, ומים שנגעו בידיים יהיו ראשון לטומאה. יד ע"ב), ולכן יש חילוק בטומאת משקים בין נטמאו מגבן או מתוכן. בברייתא הראשונה עסקינן במשקים שנטמאו מדאו' בשרץ, לכן ספק דאו' לחומרא לטמא אוכל וכלים.

אם רבי יהודה סובר שיש חילוק בין נטמא הכלי מידיים לבין נטמא משרץ, היה אומר חילוק זה במפורש בברייתא השנייה: במה דברים אומרים (שיש חילוק בין נטמא מגבו לתוכו) במשקין הבאין מחמת ידים, אבל במשקין הבאין מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו – נטמא תוכו. מכך שלא אמר זאת – משמע שלא סבר שיש הבדל ולכן החילוק אינו בר קיימא.

דברי רבינא נדחו, ויש לתרץ כתירצנו לעיל: חזר בו רבי יהודה מסברתו בברייתא הראשונה.

רבי יהודה חזר בו לגמרי וסבר שמשקים אינם מטמאים מדאו' כשיטת רבי מאיר, או חזר בו רק בכלים שנטמאים מדרבנן (כמוכח מהברייתא השנייה), אבל באוכלים סובר שנטמאים מדאו', כשיטת רבי יוסי ורבי שמעון?

רב נחמן בר יצחק: אם רבי יהודה סובר כרבי יוסי שמשקים מטמאים מדאו' אוכלים, מדוע פסק בפרה ששתתה מי חטאת שנטמאו מי החטאת לגמרי ואינם מטמאים – הרי מצד היותם משקים הם מטמאים! מילא שאינם נידונים כ"טומאה חמורה" (אב הטומאה) לטמא אדם וכלים כמי חטאת, אך לכל הפחות ידונו כ"טומאה קלה" לטמא אוכלים, כבשר הפרה (שאינו נגיעה גדולה מזו, שהמים שרויים בתוך הפרה). משמע שרבי יהודה סבר כרבי מאיר שהמשקים מטמאים מדרבנן, ולא גזרו חכמים במי חטאת (שזו טומאה לא שכיחה).

הכוונה בדברי רבי יהודה "בטלו במעייה" בטלו מתורת מי חטאת לטמא ב"טומאה חמורה", אבל "טומאה קלה" מטמאים (וניתן להעמיד שסובר כרבי יוסי)

אם רבי יהודה סובר שהמים מטמאים כ"טומאה קלה" משמע שת"ק מחמיר לטמא כ"טומאה חמורה" אדם וכלים, והרי במשנה פסק ת"ק לטמא רק את בשרה? משמע שת"ק סובר כ"טומאה קלה" ורבי יהודה מיקל לא לטמא כלל (וממילא סובר כרבי יוסי שמשקים אינם מטמאים מדרבנן ולא גזרו חכמים במי חטאת)

יש לתקן את המשנה ולומר שכל המשנה היא דברי רבי יהודה, ולשיטתו מי חטאת מטמאים רק "טומאה קלה" (וניתן ללמוד לשיטתו שמשקים מטמאים מדאו')

רב אשי: רבי יהודה סובר שמי חטאת בטלו במעייה לגמרי, משום שהמשקה סרוח ואינו נחשב כמשקה (אבל ייתכן ששאר משקים שאינם סרוחים מטמאים מדאו')